

Interview met prof. Lucas Meijs

De vrijwilliger in de 'doe-democratie'

De overheid verwacht steeds meer van haar burgers. In de zorg zijn burgers tegenwoordig meer en meer aangewezen op hun eigen netwerk voor hulp en ondersteuning, maar ook initiatieven als buurtpreventie nemen een vlucht.

Tekst Johanna Besteman | Fotografie Lucas Meijs

Maar wie is de vrijwilliger eigenlijk precies, doet hij zijn werk wel net zo goed als de professional? En is die vrijwilliger wel het antwoord op alle problemen en maatschappelijke vraagstukken? We vragen het Lucas Meijs, hoogle- raar Strategic Philanthropy and volunteering aan de Rotterdam School of Management.

Verplicht of niet-verplicht

Het gesprek met Lucas Meijs start met een kort college over de vrijwilliger. Allereerst helpt Meijs het onderscheid tussen 'de vrijwilliger' en 'de professional' uit de wereld: 'Je bent professioneel als je doet waartoe je competent bent, niet als je iets doet omdat je ervoor betaald wordt.'

Als je voldoet aan vier criteria ben je vrijwilliger, licht de hoogleraar toe. Het werk dat je doet is onbetaald, het is niet verplicht, het werk is voor buiten de eigen huishouding en is in meer of mindere mate georganiseerd. Mantel-

zorgers vallen dus niet onder die definitie van vrijwilliger. Mantelzorg is zelden niet-verplicht en in ieder geval niet georganiseerd. Maar onbetaalde werkzaamheden van ouders bij de sportvereniging als barmedewerkers of voorzitter van de technische commissie vallen wel onder deze definitie. Ook werkzaamheden in de kerk of op school (voorleesouder) zijn vrijwilligerswerk.

Rek is eruit

'Vijftig procent van de mensen heeft in het afgelopen jaar aan vrijwilligerswerk gedaan, en waarschijnlijk is de rek er wel uit. Misschien dat sommige vrijwilligers nog wel wat meer tijd aan het werk kunnen en willen besteden.' De verantwoordelijk van het werk zou in die zin nog toe kunnen nemen, legt Meijs uit. 'Maar we zien wel dat mensen vooral vrijwilligerswerk doen en/of uitbreiden in hun eigen kring oftewel in de eigen gemeenschap. Dus bijvoorbeeld ouders van de sportclub van de kinderen die eerst af en

toe een bardienst draaiden, worden met wat aandrang ook voorzitter van de materiaalcommissie. Of in de wijkgemeenschap waar burensamen een buurtwhatsappgroep opzetten om de buurt veiliger te maken en de cohesie te verstevigen. In de *civil society* zien we meer en meer dat de gemeenschappen voor zichzelf zorgen. Er is wel samenwerking tussen de gemeenschappen, maar de basis is en blijft de eigen club.’

Verskil mag er zijn

De gemeenschappen bepalen zelf wat ze belangrijk vinden en met welke standaard zij genoeg nemen. Daarin heeft de politiek nauwelijks een rol. Zo ontstaan er wel verschillen tussen de gemeenschappen. Maar of dat erg is? ‘Nee’, zegt Meijs, ‘diversiteit is oké, alleen we accepteren dat niet meer. Bestuurders weten ook niet altijd goed om te gaan met die verschillen.’ De politiek moet nagaan wanneer de diversiteit van de ene gemeenschap de andere raakt. Daar moet je afspraken over maken.

Maar hoe ga je als gemeentebestuurder nu in de praktijk om met deze verschillende gemeenschappen? Welke rol neem je? Meijs: ‘Het begint met het toestaan van keuzes die de diversiteit van de gemeenschappen ondersteunen. Wat in de ene gemeenschap werkt, hoeft helemaal niet in de andere te werken. De gemeenschappen hebben hun eigen behoeften en wensen. Wel zijn er randvoorwaarden waar je als gemeente voor dient te zorgen. Ook zal de overheid het niveau van het vangnet moeten bepalen. Wat is het minimumniveau van bijvoorbeeld zorg dat er voor iedere inwoner moet zijn.’

‘We zien wel dat mensen vooral vrijwilligerswerk doen in de eigen gemeenschap’

Bruggen slaan

Een andere belangrijke rol die bestuurders hebben is het slaan van bruggen tussen de gemeenschappen. De gemeente zou als een soort oliemannetje barrières tussen gemeenschappen weg moeten nemen, zodat het makkelijk

ker wordt voor de gemeenschappen om elkaar te helpen. Zo kan het zijn dat de voetbalclub en de hockeyclub allebei hun clubhuis willen verbouwen maar vrijwilligers tekort komen. ‘De gemeente kan dan helpen hen bij elkaar te brengen waardoor de klussen samen opgepakt worden. Zodat het wél mogelijk wordt.’

‘Een gemeenschap zonder vrijwilligers kan niet’, aldus Meijs. In de huidige samenleving leeft het brede besef dat ‘we het zelf moeten doen’. De samenhang tussen al die gemeenschappen die ‘het zelf doen’, zou dan ook de zorg moeten zijn van lokale politici. Neem buurthuizen. Die zijn nu veelal (emotioneel) van de gemeente. Maar waarom kunnen al die verschillende groepen die er gebruik van maken niet samen eigenaar zijn. Dat geeft veel meer verbinding tussen de verschillende groepen dan een buurthuis waarvan de gemeente eigenaar is. Een ander mooi voorbeeld is de bibliotheek. Iedereen kan er boeken lenen en krijgt een boete als de boeken niet op tijd terug worden gebracht. Maar tegenwoordig zie je steeds meer van wat ik de *civil society*-bibliotheek noem. Kleine kastjes met boeken die bij mensen in de tuin staan. Iedereen kan er een boek uithalen, desgewenst een boek terugzetten. Die collectie is natuurlijk niet te bewaken zoals bij een reguliere bibliotheek. Maar in de praktijk blijkt dat toch geen probleem.’

Tip

Of Lucas Meijs nog een laatste tip heeft voor lokale bestuurders? Hij begint te lachen: ‘Jazeker, ze zouden allemaal uit de gemeenteraad moeten stappen en voorzitter moeten worden van de lokale voetbalvereniging.’ Dan serieus: ‘De rol van de lokale politiek is wat mij betreft om kundig vorm te geven aan alle gemeenschappen in de samenleving en de diversiteit van die gemeenschappen te ondersteunen en te faciliteren. Dat vergt een omslag in het denken en handelen, maar het is de enige weg terug naar de civil society.’ •

Lucas Meijs

Lucas Meijs (1963) is bijzonder hoogleraar Strategic Philanthropy aan de vakgroep business-society Management van de Rotterdam School of Management. In 1997 promoveerde hij op management van vrijwilligersorganisaties. Hij is lid geweest van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO). Meijs is een veelgevraagd gastspreker en publiceert over thema's als het organiseren van vrijwilligerswerk, vrijwilligers in de jeugdzorg en de verhouding tussen vrijwilligers en beroepskrachten.